

КОМУНІЗМ • ДЕМОКРАТІЯ • НАЦІОНАЛІЗМ

Ярослав ДАШКЕВИЧ

УКРАЇНСЬКИЙ
ВАРІАНТ

*За Україну,
За її долю,
За честь і волю,
За народ!*

Микола Вороний

Ярослав ДАШКЕВИЧ

**КОМУНІЗМ,
ДЕМОКРАТІЯ,
НАЦІОНАЛІЗМ:
УКРАЇНСЬКИЙ
ВАРІАНТ**

Україна–2013

Серед слів про Україну, які найчастіше звучать у мас-медіа — на тих хвилях, каналах чи шпальтах, що присвячені політології та ідеології, — чи не найчастіше вживаються “комунізм”, “демократія”, “націоналізм”. Складається враження, що це немов ті три сосни, серед яких заблукала Україна і даремне шукає виходу з пастки. Громадськості, суспільству, навіть його інтелігентському прошаркові (але не давнішій чи сучасній номенклатурі, для якої ці слова і так позбавлені внутрішнього змісту — бо номенклатурі йдеться не про ідеологічно зафарбовані слова, а про приземніші й цілком реальні вартості) — отже громадськості накидають стереотип нерозуміння трьох з наданих термінів, відмовляючись, як правило, від аналізу внутрішнього змісту понять (навіщо, мовляв, і так все відомо).

Залюбки далі жонглюють поняттями і подають їх у різній комбінації залежно, ну, залежно не від об’єктивної правди, а від, відверто кажучи, вимог замовника.

Найбільше вражає не те, що всі три терміни вважають рівнорядними, ніби вони походять з одного понятійного поля, що, як ми побачимо далі, цілком не так, а те, що з таким стереотипним розумінням не просто слів, а й понять, які стоять за ними, практично всі погоджуються.

Давайте займемось трохи теорією і зробимо кілька вправ на логіку мислення. Увійшов до практики мас-медіа та політології стереотип розглядати як пару антонімів (тобто цілком про-

тилежних слів), наприклад, демократію і націоналізм, іншими словами, що демократія виключає націоналізм, та, навпаки, націоналізм — демократію. Цими фальшивими антонімами грається, із задоволенням грається українофобна преса як в Україні, так і поза її межами, а також преса, нібито, демократична. Цікаво, що не застосовують інший (за аналогією) псевдоантонім комунізм і демократія (може, це ще релікт того стереотипу, що комуністичне суспільство в СРСР рекламували як “найдемократичніше в світі”), а також не вважають антонімами слова комунізм — націоналізм. Бо, кажуть, поєднання комунізму і націоналізму цілком можливе (наводять приклади, а закордонні мас-медіа при цій нагоді дезінформують про наявність націонал-комунізму в Україні).

Попробую проаналізувати всі три терміни з метою довести, що всі вони розташовані в різних понятійних полях, що протиставляти їх — це заперечувати не лише елементарну логіку, а й справжнє співвідношення ідей. Політологія, засоби масової інформації (чи дезінформації, як хто хоче), врешті звичайна пропаганда, свідомо змішують всі ці поняття для того, щоб здійснювати ідеологічний вплив (у такому чи іншому напрямі) на тих, хто його сприймає.

Ось що виходить при намаганні визначити місце всіх трьох ідеологій комунізму, демократії, націоналізму — в системі глобальних (бо глобальність та універсальність цих ідей ніхто заперечувати не думає) ідеологій.

Комунізм, в першу чергу, ідея з ділянки соціально-економічних відносин, бо фундаментом та вихідним пунктом своїх теоретичних конструкцій ставить стан продуктивних сил та виробничих відносин. Його протилежність в сучасних умовах капіталізм.

Демократія — ідея з ділянки теорії держави, це, нібито, народовладдя. Її протилежністю треба вважати ідеї тиранії, диктатури, тоталітаризму. І врешті:

Націоналізм — ідея з категорії етнічних відносин, для якої теоретичною протилежністю буде космополітизм, національний нігілізм, а далі інтернаціоналізм, європеїзм і т. п.

Так чи інакше, ідеї комунізму, демократії, націоналізму є кінцевими чи початковими — на трьох різних лініях, розташованих у трьох різних полях: суспільна економія, теорія держави, етнічні відносини. Тому й спроби адекватного порівнювання трьох ідей, а тим більше їх протиставлення згори приречені на невдачу. Відповідно до цього модне тепер протиставлення демократії та націоналізму позбавлене елементарного глузду, а тому, що таке протиставлення перетворилося у нав'язливий агітаційний, мас-медійний, псевдонауковий стереотип, є всі підстави вважати, що даний стереотип позбавлений будь-якого реального змісту і застосовується лише з пропагандистською метою.

Всі три ідеї мали і мають універсальний, глобальний характер, так як багато інших суспільно-політичних і релігійних ідей (наприклад,

анархізм, лібералізм, монархізм, федералізм, права людини, християнство, інші універсальні релігії). Для майже всіх універсальних ідей характерна їх утопійність, тобто нездійсненість; а в парі з утопійністю йде їхня фіктивність, тобто, що насправді високі за морально-етичними якостями ідеї служили і служать прикриттям і маскуванню для певної верхівки, дуже часто маломоральної і малоетичної. Незважаючи на те, що людство повинно мати відповідний досвід, висування універсальних і глобальних фіктивних ідей продовжується (типу відкритого суспільства, прозорих кордонів і т. п.).

Усі універсальні ідеї мали і мають регіональні, на думку одних, або національні, на думку інших, відмінності. Тому ми говоримо про російський і китайський комунізм, про американську і німецьку демократію. Є, однак, кардинальна відмінність між універсальними ідеями типу комунізму, демократії та універсальною ідеєю націоналізму. Націоналізм — ідея універсальна за типом поширення — ніколи не був ідеєю універсальною за виконанням. Націоналізм завжди мав власне виразне етнічне, національне, обмежене в просторі зафарбування. Націоналізм ніколи не міг бути глобальним за виконанням, бо націоналізми різних націй майже обов'язково приводили до зудару між цими націями, особливо, коли націоналізм ускладнювався імперіалізмом (що не раз бувало). Є єдиний, поки що, теоретичний випадок, коли націоналізм міг би бути універсальним: при намаганні однієї нації захопити панування

над цілим світом. Такі імперіалістичні спроби пробували здійснювати в минулому; є достатньо підстав думати, що подібні спроби намагаються здійснювати і в наш час та продовжуватимуть робити таке в майбутньому. Агресивний, загарбницький імперіалізм, як би його не камуфлювали привабливою фразою (наприклад, фразеологією III Інтернаціоналу чи фразою про відкрите суспільство), завжди мав у своїй підставі експансію певної конкретної нації.

Тут ми підходимо чи не до основного пункту наших міркувань. Аналіз державотворчих процесів, починаючи вже з античних часів, доводить (не буду докладно розглядати десятки історичних прикладів), що рушійною силою утворення, територіального розширення, збереження держави, а тим більше імперії, завжди була нація. В сучасній історії, етносоціології, політології, інших споріднених науках ведеться завзята — і фальшива — боротьба проти такого твердження. Ще не так давно з серйозним виглядом переконали, що нації взагалі почали творитися лише після Великої французької революції; тепер вже говорять, що тоді почали творитися (чи трансформуватися модерні нації — отже, раніше були, виходить, якісь немодерні нації. Про те, що ядром держави завжди була певна панівна нація, найкраще свідчить історія держав-імперій, у якій одна-єдина нація накидала свою мову, культуру, релігію підбитим народам і асимілювала (або винищувала) їх чи перетворювала в рабів еволюційним або насильницьким шляхами.

Іншими словами, якщо такі ідеї, як комунізм, демократія, протягом століть існували як абстрактні, фіктивні ідеї, то при намаганні їх реалізувати вони обов'язково клали в своє ядро національну, докладніше націоналістичну ідею. Комунізм, демократія понаднаціональні ніколи не існували — коли в державній ідеології такі інтернаціональні, понаднаціональні, космополітичні ідеї висувалися на перший план, то це був (і є) лише агітаційний, пропагандистський, демагогічний серпанок для держав, які насправді були, є і передбачають існувати в майбутньому як націоналістичні з одною-єдиною панівною нацією та її асимільованими колаборантами з інших етносів.

Звинування в націоналізмі по відношенню до інших націй, зокрема тих, що визволяються з-під колоніального гноблення чужих панівних націй, нагадує традиційну фразу “лови злодія”. Націоналісти — вони, а ми демократи чи комуністи, вороги націоналізму, особливо того злочинного націоналізму т. зв. малих націй, які нібито є носіями великого націоналізму. Історія звільнення народів Азії і Африки від колоніальної залежності від Англії, Франції, Португалії, Іспанії у ХХ ст. прекрасно ілюструє цю тезу. Так само, як намагання народів т. зв. СРСР, але насправді комуністичної Росії, звільнитися з колоніальної залежності від червоної Росії.

Кожний поневолений народ, нація намагається здобути власну державність в боротьбі з націоналізмом панівних націй, які борються за

збереження імперій чи сфер впливу. В основі державності панівних націй, які поступово — з упадком імперій — перестають бути імперськими, завжди лежав націоналізм. Так як націоналізм лежав, лежить і лежатиме в підставі існування моноетнічних держав.

Якщо виходити з тези про фактичне і всевладне панування ідей націоналізму в цілому світі, то, залежно від умов існування імперських, однонаціональної державності чи боротьби за неї, можна розрізнити державотворчий націоналізм трьох ступенів:

1. Націоналізм імперської держави (чи держави з претензіями на імперськість, особливо, коли дана держава була імперською в минулому), що часто перетворюється в шовінізм з потягом денационалізувати інші нації; наприклад, Англія, Франція, Росія, Китай, Індія.
2. Націоналізм в основному однонаціональної держави без імперських амбіцій, але з тенденцією всіма силами забезпечити незалежне існування держави і самобутність нації; наприклад, Швеція, Фінляндія і багато інших моноетнічних держав.
3. Націоналізм бездержавної і безавтономної нації, нерівноправної з поневолювачами — така нація веде національно-визвольну боротьбу за утворення власної держави; наприклад, українці, курди.

Остаточний висновок: націоналізм, незалежно від того, чи його рекламують назвні чи при-

ховують під комуністичним або демократичним покривалом, є гарантом існування незалежних держав та, одночасно, останнім спасінням поневолених націй, націй, які звільняються від колоніального гноблення.

На цьому, так сказати б, теоретичну частину мого викладу завершую і переходжу до питань, безпосередньо пов'язаних з Україною та українською нацією.

Дещо з давнішої та недавньої історії

Українська нація — починаючи принаймні від другої половини XVI ст. (українські козацькі повстання), — була, як ні один європейський народ, носієм колосального заряду революційної енергії.

Майже кожне століття приносило повстання, революцію на українських землях. Метою всіх цих рухів — до повстання 40-х років нашого століття включно було, в остаточному результаті, здобуття, утворення незалежної держави. Нічого дивного, що українці стали об'єктом такої ненависті й такого винищування, паралелей яким важко знайти в історії. Як об'єктові геноциду і етноциду українцям довелося принести більше жертв, як при етноциді (беру для порівняння XX ст.) євреїв і вірмен. Етноцид українців проводився особливо рафінованими методами, рідко поширеними у світовій практиці: штучним голодом, винищуванням у першу чергу інтелігенції.

Найбільших ударів зазнала українська нація

у ХХ ст. від своїх ближчих та дальших імперіалістичних сусідів, озброєних у їхній винищувальній акції відповідними ідеологічними доктринами — від російського монархізму та російського комунізму, від польської національної демократії та польського національного комунізму, від німецького націонал-соціалізму.

Українська нація за свою революційність, небажання зносити чуже панування стала об'єктом страшної ненависті цих же ближчих і дальших сусідів. Практика панування над українською нацією не була засуджена міжнародною громадськістю; правда про Україну, її минуле та сучасне блокується у міжнародному масштабі. Злочинці — вороги українського народу, представники ідей українофобії дуже активні досі.

Розвал СРСР, виникнення України на його руїнах не має досі належного і задовільного пояснення в науці. Бо слова “внутрішня неспроможність тоталітарної системи” — це пуста фраза, позбавлена змісту, яка не вияснює, а затемнює справу. Такі туманні, неясні фрази — спадщина славнозвісної цілком скомпрометованої советології. Сьогодні можна з цілковитою певністю сказати, які фактори кожний окремо, а також всі разом недовели до краху Радянського Союзу — їх вплив почав бути помітний лише в кінцевій фазі розвалу, тоді, коли терези остаточно схилилися на сторону з назвою “кінець”. Отже не стали безпосередньою причиною розпаду комуністичної Росії, відомої під назвою СРСР:

національно-визвольний рух окремих націй, дисидентський рух, воєнні невдачі (Афганістан), важке економічне становище, натиск Заходу.

Основна причина розвалу — діяльність панівного класу, тобто політично-економічної номенклатури (формально поліетнічної, але насправді російської разом з проросійською денационалізованою номенклатурою неросійського походження), номенклатури, яка дуже міцно зрослася з кримінальними мафійними структурами. Номенклатура, визначивши своєю основною метою особисте збагачення шляхом розграбування багатств держави, боролася за ліквідацію політичної монополії Комуністичної партії, побоюючись, що на її чолі може знову з'явитися сильна рука (випадок з Юрієм Андроповим), яка намагатиметься ліквідувати корумповану верхівку. Номенклатура довела до скасування партійного контролю над нестримним змаганням до особистого збагачення, але при своїй захланності та короткозорості не передбачила ліквідації Радянського Союзу, до чого довели вже інші, перелічені раніше фактори, перш за все — посилення національно-визвольного руху в колоніях.

Тому й фраза “внутрішня неспроможність тоталітарної системи”, яку так часто вживають, — пуста. Тоталітарна система комуністичної Росії цілком не вичерпала своїх можливостей — політичних, економічних, військових, терористичних, врешті, — але зміцнення тоталітарної системи мусило б привести до ліквідації існуючого глибоко корумпованого четвертого класу, замі-

ну його новим прошарком функціонерів (так як це відбулося, наприклад, в Китаї). А до цього номенклатурно-мафійна коаліція допустити не могла во ім'я свого фізичного вціління та збереження нагробованого багатства.

В результаті саме таких процесів дійшло до утворення незалежної держави України. Незалежної з її, по суті, незмінною номенклатурно-мафійною системою влади в політичній, економічній, військовій сферах. Якщо протягом перших кількох місяців незалежності така система влади могла захитатися, то цього не використали українські демократичні сили, які в основному номенклатурно-мафійна система зуміла розкласти та всмоктати. Цього періоду не використали також українські націоналістичні сили, які розпочали дивну гру в підпілля. Фактори несподіванки і сприятливого моменту було втрачено, а демократичні й націоналістичні сили виявилися надто слабкими і безпомічними. В середовищах обох напрямів відбулися безпринципні перегони за лідерство, що проявили себе безконечними розколами у час, коли виступати треба єдиним фронтом. Україна далі блукає між трьома соснами: комунізмом, демократією і націоналізмом.

Комунізм, соціалізм та інші близькі до них течії

Необхідно остаточно усвідомити, що українського комунізму в Україні перед розвалом СРСР не було і, тим більше, немає його

сьогодні. Був і є лише російський комунізм з його геноцидною, різко антиукраїнською практикою.

Як це не дивно, але в Україні не відбулося ні Нюрнберзького процесу над російськими колаборантськими комуністичними злочинцями за їхні злочини проти людства та проти української нації, ні російську та колаборантську комуністичну верхівку не було усунено від влади. Вона, ця верхівка, повністю зберегла свою організаційну структуру в закамуфльованому або й відкритому стані. Функціонерно-бюрократичну верхівку не відсунули від влади так, як це трапилося в Чехії, Болгарії. Зрештою, цього не трапилося майже ніде на території колишнього Радянського Союзу (у деяких випадках російську номенклатуру замінили своєю), не трапилося також в Росії, хоча там були сили (міцніші, як в Україні), що нахвалялися це зробити.

Номенклатурно-мафійні угруповання, які завжди орієнтуються на партію реальної влади або на партію, що має надію стати владою в недалекому майбутньому, опинилися в комуністично-соціалістичному таборі. Тому, що українського національного комунізму навіть у функціонерно-бюрократичному розумінні (як, наприклад, у Литві, Польщі) ніколи не було, то комуністичні та близькі до них сили виступають у ролі п'ятої колони з позицій російського комунізму і націоналізму, практично за реставрацію панування Росії в Україні, за відродження колоніальних порядків, за відновлення терористичного режи-

му — і всього іншого, що від віків було пов'язане з російською окупацією України.

Є кілька внутрішніх та зовнішніх причин, чому для російського комунізму, найзлочиннішого явища ХХ ст., не було влаштовано Нюрнберзький процес:

- по-перше, глибокий упадок загальнолюдської моралі, при якому під гаслами псевдолібералізму (псевдолібералізму, бо справжній лібералізм завжди вимагав покарання злочинів влади), закамуфльованого кличами нібито боротьби за права людини, здійснюються найбільші злочини саме проти цих прав людини;
- по-друге, захоплення іміджем якоїсь неіснуючої гуманної, демократичної Росії, позбавленої імперіальних та імперіалістичних потягів, здатної навести лад і порядок у себе та, з цілком альтруїстичних міркувань, у відпущеній їй зоні впливу; а тому, що знак рівняння між російським комунізмом та російською ідеєю цілком слушно проставлено вже давно — то як можна ставити Росію, навіть з її людиноненависницькою та імперіалістичною політикою, перед трибуналом;
- по-третє, внаслідок кривавого терору російського комунізму, який панував десятиріччями в Україні, ворогові вдалося довести націю до такого упадку суспільної моралі, почуття справедливості, національної гідності, що ця нація не вимагає суду над злочинцями-терористами і над їхньою лю-

диноненависницькою та українофобною ідеологією; крім цього, засобами корупції зуміли розкласти ті українські сили, які спершу виступали як, нібито, непримиримі вороги комунізму;

- по-четверте, тому, що російський державний антисемітизм не дійшов, все ж таки, до стадії гітлерівського “остаточного вирішення єврейської проблеми”, за новий Нюрнберзький процес не виступають дуже впливові сили міжнародного єврейства, можливо, зрештою, щоб не виносити на порядок денний питання про роль частини цієї меншини, тих, що декларували себе “людьми російської культури” і внесли великий вклад у формування комуністичної Росії такою, якою вона була.

Демократія і український шлях до демократії

Демократія в Україні закінчилася, ще не почавшись. Здається, ця проста формула найкраще відбиває становище, яке склалося. Карикатурна виборча система, зловживання різного гатунку на виборах, намагання різних відгалужень центральної влади за всяку ціну отримати хоча б частину виконавчих функцій (це дає найкращу можливість використовувати блага корупції), намагання поділити Україну на окремі королівства шляхом використання ідеї псевдофедералізації, авторитаризм на усіх щаблях влади — це цілком

неповна картина української фальшивої демократії. Відсутність конституції держави, гарантій прав людини і, навпаки, повні можливості вільного розвитку мафіозних структур — це обличчя нібито демократичної держави.

Чому Україна не пішла шляхом реальної демократії?

На це склався ряд внутрішніх та зовнішніх причин. До внутрішніх причин я залічив би такі:

1. Не було використано (справді використано дотла) великих залишків тоталітарного режиму, очолюваного в Україні російськими та проросійськими комуністами; до цих залишків я зараховую також номенклатуру політико-адміністративну, економічну, військову, службу безпеки.
2. Невирішення економічних питань — приватизації, земельної реформи, ринкової економіки, наприклад, або вирішування цих питань в той спосіб, щоб всі користі залишилися й далі в руках номенклатурно-мафійної верхівки різних рівнів.
3. Розвал правозахисної системи, її корумпованість; ілюзорність правових норм і їх неадекватність поняттю справедливості; нерівність громадян України перед законом.
4. Відсутність українських — по суті — збройних сил і органів безпеки, які могли б гарантувати недоторканність української демократії.
5. Дуже низький ідейний рівень керівників усіх рівнів, їх нефаховість, некомпетентність,

низький інтелектуальний рівень, повна відсутність політичної і особистої моралі, що довело до абсолютної корупції, абсолютної безвідповідальності і абсолютної безкарності.

В окрему групу я б залічив внутрішні причини, які лежать у ментальності народу. Це:

1. Низький середній культурно-освітній, політичний, інтелектуальний рівень народу, серед якого ще, як наслідок терору, що панував в Україні понад сім десятків років, існує ірраціональне, але незвичайно міцне почуття майже тваринного страху (ось в що вдалося різним посіпакам перетворити колись найреволюційніший народ Європи). Не вірю в низький рівень національної свідомості навіть у найбільшій глибинці (бо таємне, підкреслюю, таємне голосування за незалежність України це довело), але про справжній рівень національної свідомості можна буде говорити лише тоді, коли буде остаточно ліквідовано почуття страху, пов'язане з великими залишками російської комуністичної тоталітарної системи — і, відповідно, усунено ці залишки.

2. Антиінтелектуальний популізм, який дає можливість рватися до влади людям середніх здібностей, що отримують підтримку такої ж середньої маси (“ось це свій, такий, як ми” — результат: парламент II складу). Практично всі партії в демагогічному засліпленні дозволяли і дозволяють собі антиінтелігентські вибрики (знову ж во ім'я бажаної середньості), ігноруючи те, що без високоінтелектуального центру чи центрів незалежна Україна неможлива; замість

приєднувати і плекати інтелігенцію — багато зусиль було докладено для того, щоб її відштовхувати, також зі страху перед конкуренцією (ану ж він розумніший від мене!).

Зрештою, та антиінтелектуальна течія характерна не лише для України, а й для інших держав світу (Клінтон в США, Валенса в Польщі), однак різниця полягає в тому, що Україна при сучасному стані дозволити собі антиінтелектуалізм не може.

3. Відсутність етично-морального гальма в поведінці — внаслідок цього грабіжництво, злочинство, хабарництво, продажність, алкоголізм, гедонізм, привілейований пріоритет особистого над спільним, загальним, державним, суспільним. Є групи, що мріють про чужий чобіт над Україною і над собою (в жодному випадку, безумовно, не про власний міцний п'ястук), бо за національну зраду і вірну службу окупантові платять, дають привілеї, утримання. Чужий чобіт був вигідний завжди також з іншої причини: давав можливість грати патріота, який скаржиться на неволю України, але й не робить нічого для того, щоб позбутися цієї неволі.

Те, що я згадую про ментальність народу, не є спробою перенести проблему в сферу етнопсихології, але діагностувати ці прояви необхідно для того, щоб знайти стимулятори, каталізатори, здатні змінити спосіб мислення, ліквідувати пасивність та рабськість, повернути національну гідність. А перша передумова зміни ментальності — змінити в Україні, в цілому ряді її регіонів неукраїнську та ворожу всьому українському владу на всіх

щаблях на владу українську. Ніде у світі — крім України — немає влади, нелояльної до своєї ж нації. В Україні нелояльна, ворожа українській нації влада панує на значній території держави. Це не парадокс, це злочин перед українською нацією і заперечення будь-якого процесу державотворення.

Тепер про зовнішні перешкоди на шляху України до демократії. Не зупинятимуся на імперіалістичних планах сусідів, які намагатимуться знову окупувати або розчленувати Україну — бо питання це ясне і зрозуміле для всіх, але згадаю, в чому полягає допомога західній демократії Україні для того, щоб вона стала демократичною державою.

Це дві основні ультимативні вимоги:

1. якнайшвидше запровадити ринкові відносини, бо це дасть можливість краще експлуатувати Україну, накинути їй неоколоніальний статус;
2. усунути атомну зброю, бо це вже остаточно зробить Україну безборонною — до самого кінця потенційно безборонною, бо фактично безборонною вона і так є. (І при цьому не говориться якимось, що ці вимоги є грубим втручанням у внутрішні справи держави).

Чого немає серед ультимативних вимог: усунути від влади російських комуністів та їхніх колаборантів і покарати злочинців проти людства. Такі проблеми західну демократію не цікавлять і не турбують.

Лунають голоси, що народ треба ще лише готувати до демократії. Насправді треба ліквідувати перелічені вже вище (очевидно, це ще цілком не

всі) перешкоди і відчинити настіж ворота до тої не ідеальної, але менш-більш нормальної демократії, в умовах якої живе велика частина цивілізованих народів Європи. Хто і що може відкрити ці ворота? Яка ідея та які носії цієї ідеї?

Націоналізм

Прошу повернутися думками до того, що я говорив про основну активну державотворчу силу в історії — націоналізм. І як би не маскували цю силу, як би її не переназивали, як би її не соромилися, як би не вказували на інших — ось вони націоналісти, насправді націоналізм був тією силою, що творила імперії, національні держави — і мобілізувала нації на захист своїх держав, навіть, а може, якраз саме тоді, коли вони були побудовані на загарбанні та поневоленні інших народів.

Особливо гидко і моторошно виглядає сценарій, при якому верховоди національних та імперських держав, що тримаються на цьому верху якраз завдяки націоналізмові, який утворив і є підставою захисту власної держави, зневажають і ображають як націоналістичні ті угруповання, з якими їм, при певних політичних комбінаціях, не по дорозі. І як би милозвучно не ошукували ідеологи, що їхні держави захищаються при допомозі патріотизму, що США обороняє американський спосіб життя, а Швеція — шведську демократію, а Франція — французький республіканський лад, то, коли глибше задуматися (а я прошу задуматися), всі вони захищають власну

державу, власну націю во ім'я власного націоналізму. Лицемірити, може, не було варто, але таке лицемірство стало фундаментом багатьох державницьких ідеологій.

А ось є держава, яку хочуть творити без націоналізму, всупереч націоналізмові й в боротьбі з націоналізмом. Такою державою має стати Україна. Може, врешті треба перестати експериментувати над українською нацією, над якою знущалися віками? Може, врешті треба відповісти відверто: чи ми справді будуємо Українську державу з її українською національною ідеєю, з українською нацією як єдиним можливим гарантом незалежності національної держави? Якщо ж продовжувати мурувати державу без української нації, а над українською нацією, то це буде чергова чужа в'язниця, подібна до тих, у яких український народ перебував сторіччями.

Здавалося б, після проголошення незалежності України, формально держави української нації, завдання полягало в тому, щоб пригноблену націю перетворити в державну націю. Це зроблено не було. А лише державна українська нація здатна відкрити українському народові та іншим народам, які заселяють Україну, шлях до демократії такого типу, яким користується більшість європейських держав, у яких панують державні нації — французька, німецька, шведська та інші. Ніхто інший ніколи не відкрив перед українською нацією ворота до нормального життя, якщо цього не зробить сама українська нація. Замість цього, київські ідеологи розробляють

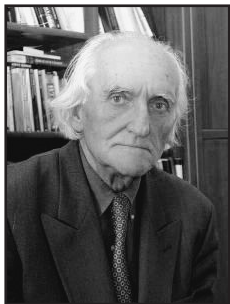
тепер ідею української титульної нації, тобто, щоб під українською назвою продовжувалось неукраїнське панування далі. Але відповідальність за всі злочини, які діються і діятимуться в державі, — в очах цілого світу — має нести, зрозуміло, саме українська нація.

Сьогодні Україна зникає, гине, руйнується тому, що — під захистом ідей власного націоналізму — не було знищено доценту реліктів російської комуністичної тоталітарної системи і спеціально не було опрацьовано схеми поступового переходу і взагалі будь-якого переходу від однієї суспільно-політичної системи до іншої (відомо чому: в мутній воді ловити рибу краще).

Сьогодні в Україні відбувається боротьба російського націоналізму та його колаборантів за Україну. Ставкою в боротьбі є життя української нації і справжня незалежність України.

Становище може спасти лише прихід до влади сильної, розумної і чистої української руки, що дотримуватиметься лінії безумовного захисту незалежності, служіння українській національній ідеї. Така сильна, розумна і чиста рука отримає повну підтримку нації, так як підтримку нації отримала ідея незалежності від того нібито національно несвідомого народу. Іншого порятунку для нації та держави немає. Бо лише така рука може відкрити шлях до національної демократії, зберегти національну Українську державу — результат остаточного етапу багатовікової національно-визвольної боротьби.

“Універсум”, ч. 11–12, 1994

Дашкевич Ярослав Романович був одним із провідних українських дослідників у галузі гуманітарних дисциплін, відомим громадським і культурним діячем. Доктор історичних наук (1994), професор (1996). Керівник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (1991–2010), заступник директора Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України (1993–2010).

Народився 13 грудня 1926 р. у Львові. Одночасно із навчанням у Львівському державному університеті ім. І. Франка у 1944–1949 рр. (який закінчив за спеціальністю “Українська мова та література”) працював бібліографом у рукописному відділі та кабінеті І. Франка Львівської наукової бібліотеки АНУ. З 1949 по 1956 рр. — політв'язень. Після звільнення з ув'язнення був бібліографом в Інституті суспільних наук АНУ (1957–1966), завідувачем відділу етнографії у Музеї етнографії та художнього промислу АНУ (1967–1972), начальником відділу допоміжних історичних дисциплін, старшим науковим співробітником Центрального державного історичного архіву УРСР у Львові (1973, 1974–1980). Неодноразово переслідувався за свої політичні переконання.

На початку 1990-х рр. Я. Р. Дашкевич створив Львівську археографічну школу, яка однією з перших розпочала на державницьких наукових засадах дослідження історії України. Реалізуючи наукові проекти, працював провідним науковим співробітником Інституту сходознавства ім. А. Кримського НАН України (з 1992), старшим науковим співробітником Інституту Східноєвропейських досліджень НАН України, завідувачем кафедри сходознавства Львівського національного університету ім. І. Франка (з 1998).

Науковий доробок ученого складає понад 1000 наукових і науково-популярних праць, у т. ч. “Армянские колонии на Украине в источниках и литературе XV-XIX в.” (Ереван, 1969), “Україна вчора і нині. Нариси, виступи, есе” (Київ, 1993), “Вірменія і Україна” (Львів, Нью-Йорк, 2001) та ін.

Виявив себе блискучим організатором наукового життя в Україні. Нагороджений державними нагородами: орденом Ярослава Мудрого V ступеня (2006), орденом “За заслуги” III ступеня (1997) і почесним званням “Заслужений діяч науки і техніки України” (2001), а також медалями М. Грушевського НТШ (Україна) і “80 років НАН України” (1998). Лауреат Міжнародної премії ім. Антоновичів (США, 1995).

Усе своє свідоме життя займав активну громадянську позицію, брав участь у культурному та суспільному житті країни і мав беззаперечний авторитет в Україні. У 1997 р. Я. Р. Дашкевичу надано почесне громадянство м. Львова.

Помер 25 лютого 2010 р. Похований на Личаківському цвинтарі, неподалік від своєї матері Олени Степанів (поле № 82).

С Е Р І Я
ЧЕСТЬ І ЧИН

Ярослав ДАШКЕВИЧ

**КОМУНІЗМ, ДЕМОКРАТІЯ, НАЦІОНАЛІЗМ:
УКРАЇНСЬКИЙ ВАРІАНТ**

Автор серії «Честь і Чин», художнє оформлення

Євген Козак

Верстка

Олексій Шайнога

Редактор

Іван Лучук

Технічний редактор

Юрій Дробот

У серії «Честь і Чин» вийшли друком:

Микола Міхновський

«Самостійна Україна»

Євген Козак

Крути. Рабів до раю не пускають

Богдан Якимович

«Генерал УГА Мирон Тарнавський — життя і чин»

Василь Кобилюх

«В чому трагедія Максима Березовського»

Юрій Горліс-Горський

«Ave diktator!»

Євген Козак, Іван Панченко

Нестор Махно

Свічечка,
що догоряла,
Прошептала
тихенько:
“Який
прекрасний
світ...
Жаль,
що я
так і не побачу,
Як
сходить
сонце
на світанку...”
Ігор Боднар

**Єднайся з Сонцем, з Небом, з Землею,
з життям вічним України**

Олена Степанів — хорунжа УСС, мама Ярослава Дашкевича. Народилася 7 грудня 1892 року в с.Вишнівчик Перемишлянського повіту. Навчалася в семінарії Українського педагогічного товариства та філософському факультеті Львівського університету. Ще будучи студенткою стала однією із засновниць жіночої чоти у товаристві «Січові Стрільці-II». В УСС проявила себе насамперед під час бою на г.Маківка, за що була відзначена срібною медаллю «За Хоробрість». У травні 1915 року під час бою біля Боле-

хова потрапила до російського полону. Заслання відбувала у Ташкенті, до Галичини повернулася у квітні 1917 через Фінляндію, Швецію та Німеччину.

Під час українсько-польської війни у ранзі четаря служить в УГА, працює референтом преси в Міністерстві закордонних справ УНР.

Після війни закінчила Віденський університет, працювала у Львові в Тайному університеті та гімназії сестер-василіянок. Ініціатор створення Географічної комісії при НТШ, член низки громадських установ. Одружена з полковником Армії УНР Романом Дашкевичем. З приходом більшовиків, із 1939 року, працювала при АН УРСР, доцент Львівського університету. З 1949 по 1956 роки відбувала ув'язнення у таборах Мордовської АРСР. Автор близько 75 праць, у тому числі й спогадів. Померла 11 липня 1963 року у Львові.